

TÓM TẮT

Quỹ Đối tác về các Hệ sinh thái trọng yếu (CEPF) được thiết kế nhằm bảo vệ và giám sát các vùng có nhiều tiềm năng sinh học và có nguy cơ bị đe dọa trên trái đất được gọi là những điểm nóng đa dạng sinh học. CEPF là sáng kiến chung của Cơ quan Phát triển Pháp, Tổ chức Bảo tồn Quốc tế (CI), Quỹ Môi trường Toàn cầu, chính phủ Nhật Bản, Quỹ John D. và Catherine T. MacArthur, và Ngân hàng Thế giới.

Mục đích cơ bản của CEPF là thu hút các tổ chức dân sự như các nhóm cộng đồng, các tổ chức phi chính phủ (NGOs), các viện nghiên cứu và các doanh nghiệp tư nhân, vào công tác bảo tồn đa dạng sinh học ở điểm nóng này. Để đảm bảo sự thành công của các tổ chức, họ cần thực hiện những hoạt động mang tính hỗ trợ cho các chiến lược và chương trình đã có sẵn của các chính phủ quốc gia và các nhà tài trợ bảo tồn khác. Để đạt được điều này, CEPF khuyến khích sự liên minh hoạt động của các nhóm khác nhau, kết hợp được khả năng riêng của mỗi nhóm và giảm sự trùng lặp hoạt động trong khuôn khổ một tiếp cận bảo tồn tổng thể và có tính điều phối. Một trong những cách CEPF đã làm thể hiện quan điểm này là thông qua việc chuẩn bị các “Bản mô tả sơ lược hệ sinh thái”: các chiến lược được chia sẻ, được xây dựng thông qua quá trình trao đổi lấy ý kiến của các tổ chức đơn vị liên quan và phát triển thành chiến lược đầu tư trong 5 năm dựa trên việc phân tích tình hình cụ thể chi tiết.

Tài liệu này thể hiện bản mô tả sơ lược hệ sinh thái của điểm nóng Indo-Burma bao gồm các vùng đất liền không gồm vùng biển của Campuchia, Lào, Myanmar, Thái Lan, Việt Nam và một phần phía nam Trung Quốc. Với tính đặc hữu loài động vật và thực vật cao nhất và sự thu hẹp của môi trường sống tự nhiên, Indo-Burma có tên trong danh sách 10 điểm nóng có tính đa dạng sinh học không thể thay thế được và trong nhóm 5 địa điểm bị đe dọa cao nhất. Khu vực Indo-Burma nơi có dân số đông hơn tất cả các điểm nóng khác và quy mô các hệ sinh thái tự nhiên còn lại đã bị suy giảm nghiêm trọng đang chịu áp lực ngày càng lớn từ việc mất, thoái hóa và chia cắt môi trường sống tự nhiên và khai thác quá mức tài nguyên thiên nhiên.

Cập nhật bản mô tả sơ lược hệ sinh thái

CEPF đã bắt đầu tài trợ cho các tổ chức dân sự trong điểm nóng Indo-Burma từ tháng 7/2008 dựa theo một bản mô tả sơ lược hệ sinh thái xây dựng từ năm 2003 thông qua một quá trình trao đổi lấy ý kiến. Rất nhiều vấn đề đã thay đổi từ khi bản mô tả sơ lược hệ sinh thái ban đầu được chuẩn bị. Đặc biệt, có rất nhiều thay đổi lớn trong tự nhiên, mức độ nghiêm trọng tương ứng của các mối đe dọa tới đa dạng sinh học, một số thách thức mới đã xuất hiện, đáng chú ý là việc xây dựng các công trình thủy điện, canh tác cây công nghiệp và nông nghiệp, khai thác mỏ và biến đổi khí hậu. Ngoài ra đã có chuyển biến lớn trong hình thức đầu tư bảo tồn khi một số nhà tài trợ bảo tồn đa dạng sinh học truyền thống đã chuyển hướng đầu tư sang các ưu tiên khác hoặc cùng rời khỏi khu vực. Bên cạnh đó, ở hầu hết các nước, môi trường hoạt động cho các tổ chức dân sự được mở rộng, tạo điều kiện mới cho các tổ chức nội địa, địa phương tham gia vào công tác bảo tồn. Cuối cùng, đầu tư của CEPF và các nhà tài trợ khác đã tạo được một nền tảng vững chắc để các kết quả bảo tồn, mô hình tiên tiến, thông tin và năng lực có thể được xây dựng nên.

Trong tháng 4 năm 2011, CEPF cùng với Quỹ MacArthur Foundation, Quỹ Margaret A. Cargill và Quỹ McKnight đã thảo luận các điểm chung để hướng đầu tư vào các tổ chức dân sự ở khu

vực phân miền sông Mekong nơi điểm nóng Indo-Burma có mối liên hệ rất rộng. Kết quả là bốn nhà tài trợ đã đồng ý tài trợ cho quá trình cập nhật Bản mô tả sơ lược hệ sinh thái. Quá trình này được bắt đầu từ tháng 6/2011 và kết thúc vào tháng 1/2012.

Quá trình cập nhật do Ban thư ký CEPF điều phối và kết hợp với Tổ chức bảo tồn chim quốc tế - chương trình Đông Dương (BirdLife International *in Indochina*), Tổ chức bảo tồn quốc tế (Conservation International)-chương trình Trung Quốc, Trang trại & vườn thực vật Kadoorie (Kadoorie Farm and Botanical Garden), Viện Samdhana và Quỹ phát triển môi trường xanh Vân Nam (the Yunnan Green Environment Development Foundation). Trong quá trình cập nhật bản mô tả hệ sinh thái, hơn 470 đơn vị có liên quan đã được mời trao đổi ý kiến thông qua các buổi hội thảo, gặp gỡ quy mô nhỏ hay thư điện tử và đã xây dựng được một văn bản thực sự là sản phẩm của sự kết hợp làm việc giữa rất nhiều thành phần xã hội dân sự, chính phủ và nhà tài trợ.

Chiến lược đầu tư và khoảng trống đầu tư của CEPF

Bản mô tả sơ lược hệ sinh thái thể hiện cái nhìn khái quát về điểm nóng Indo-Burma ở tầm quan trọng bảo tồn đa dạng sinh học, kinh tế - xã hội, chính sách và môi trường xã hội dân sự. Nó đưa ra một loạt các kết quả bảo tồn có thể đo đếm được ở mức độ loài, địa điểm và hành lang (hay vùng đất), và đánh giá các đe dọa trực tiếp lớn nhất tới đa dạng sinh học và nguyên nhân sâu xa của chúng. Các phân tích dựa trên tình hình thực tế được tiến hành thông qua việc đánh giá các đầu tư cho bảo tồn hiện tại và sự liên hệ của biến đổi khí hậu tới bảo tồn đa dạng sinh học. Bản mô tả sơ lược hệ sinh thái sau đó tiến tới việc tạo mối liên kết chiến lược đầu tư tổng thể cho các nhà tài trợ quan tâm đến việc hỗ trợ các tổ chức dân sự thực hiện công tác bảo tồn. Chiến lược này bao gồm cả khoảng trống cho CEPF có thể đầu tư và tạo ra giá trị gia tăng lớn nhất.

Khoảng trống đầu tư của CEPF có thời gian trong 5 năm dựa trên các đầu tư trước đây và bổ sung các đầu tư do các nhà tài trợ khác. Khoảng trống đầu tư bao gồm một loạt các cơ hội tài trợ chiến lược, định hướng chiến lược có kỳ hạn được chia nhỏ thành các mục ưu tiên đầu tư chỉ rõ các hoạt động phù hợp có thể nhận tài trợ từ CEPF. Các tổ chức dân sự và cá nhân có thể đề xuất dự án giúp thực hiện chiến lược bằng cách giải quyết ít nhất một định hướng chiến lược. Bản mô tả sơ lược hệ sinh thái không bao gồm các ý tưởng dự án cụ thể vì các tổ chức dân sự sẽ xây dựng chúng trong quá trình nộp Thư yêu cầu tài trợ tới CEPF.

Căn cứ sinh học cho đầu tư của CEPF ở điểm nóng Indo-Burma được thể hiện qua kết quả bảo tồn: một hệ thống định lượng về loài, địa điểm và hành lang cần được bảo tồn để chấm dứt tình trạng mất đa dạng sinh học trên toàn cầu. Các kết quả bảo tồn cho khu vực Indo-Burma được xác định trong quá trình chuẩn bị Bản mô tả sơ lược hệ sinh thái trước đây. Khi được cập nhật, kết quả bảo tồn được sửa đổi để phản ánh sự thay đổi về tình trạng loài, địa điểm, các hành lang và tính sẵn có đã được cải thiện của các số liệu, đặc biệt ở Myanmar. Nhằm định hướng hiệu quả nguồn đầu tư của CEPF và các nhà tài trợ khác, các kết quả về loài, địa điểm và hành lang được xác định mức độ ưu tiên thông qua quá trình trao đổi lấy ý kiến, áp dụng các tiêu chí tiêu chuẩn bao gồm cả mức độ khẩn cấp của các hành động bảo tồn và cơ hội để tăng cường các nỗ lực bảo tồn hiện tại.

Tổng số 754 loài, 509 địa điểm và 66 hành lang đã được xác định cho điểm nóng này. Trong số đó, 152 loài, 74 điểm và 4 hành lang được ưu tiên cho đầu tư bảo tồn. Số lượng loài ưu tiên đã tăng hơn hẳn so với Bản mô tả sơ lược sinh thái trước đây. Điều này phần lớn có thể do việc lần đầu tiên đưa vào các loài thực vật ưu tiên và việc mở rộng đánh giá tới tận Myanmar nơi cư trú của rất nhiều loài đặc hữu không tồn tại ở các vùng khác trong điểm nóng.

Các hành lang ưu tiên cho đầu tư của CEPF trong điểm nóng Indo-Burma

Trong các buổi họp tư vấn, các đại biểu cùng nhất trí CEPF nên giữ các ưu tiên địa lý như hiện tại (sông Mekong và các nhánh chính và vùng hành lang núi đá vôi giữa Trung Quốc và Việt Nam (trước đây được gọi là cao nguyên đá vôi phía bắc) và các địa điểm trong khu vực này, chỉ cần thêm các điểm ưu tiên khác nếu điều kiện cho phép. Họ cũng thống nhất nên đưa thêm vùng hồ Tonle Sap và vùng ngập nước xung quanh và vùng núi Hải Nam vào danh sách các hành lang ưu tiên do tình trạng thiếu hụt nguồn tài trợ nghiêm trọng và các mối đe dọa từ hoạt động phát triển ngày càng gia tăng ở hai vùng hành lang này. Các hành lang ưu tiên chưa được xác định ở

Myanmar nơi mức độ đầu tư cho bảo tồn là tương đối thấp, rất nhiều điểm và hành lang đang phải đối mặt với các mối đe dọa nghiêm trọng và cần có chiến lược khác so với các vùng khác trong điểm nóng. Đúng hơn, Myanmar được công nhận là khu vực ưu tiên địa lý cho các ưu tiên đầu tư cụ thể và chắc chắn.

Các ưu tiên theo chủ đề cho đầu tư bảo tồn ở điểm nóng này được xác định thông qua quá trình trao đổi lấy ý kiến và dựa trên sự phân tích các mối đe dọa chính tới đa dạng sinh học trong điểm nóng và các nguyên nhân sâu xa. Mối đe dọa được cho là lớn nhất chính là săn bắt và buôn bán động thực vật hoang dã, là nguyên nhân dẫn tới nguy cơ tuyệt chủng loài và ảnh hưởng rộng hơn tới hệ sinh thái. Việc chuyển đổi môi trường sống tự nhiên thành các khu vực canh tác cây nông-công nghiệp như cao su, cọ dầu, chè và các cây kinh tế khác được xếp hạng là mối đe dọa lớn thứ hai, tiếp theo là sự gia tăng xây dựng các đập thủy điện đe dọa nghiêm trọng tới hệ sinh thái ven nguồn nước trong điểm nóng. Tất cả các nhà tư vấn đều đồng ý rằng cả ba mối đe dọa trên đều đang và sẽ trở nên nghiêm trọng ít nhất là trong thời gian sắp tới. Trong mọi trường hợp, các mối đe dọa này đều có mối liên hệ lớn tới nền kinh tế quốc gia và sinh kế của người dân địa phương, cả hai đều dựa vào nguồn lợi do các hệ sinh thái tự nhiên mang lại.

Để ngăn chặn các mối đe dọa trên và nguy cơ khác nữa và để bắt đầu giải quyết một số nguyên nhân sâu xa, CEPF xây dựng một danh sách khoảng trống đầu tư bao gồm 21 ưu tiên đầu tư, chia thành 6 nhóm định hướng chiến lược. Danh sách này là kết quả của quá trình tập hợp ý kiến tư vấn của các tổ chức dân sự và đối tác chính phủ cũng như đối tác tài trợ của CEPF. Danh sách khoảng trống đầu tư của CEPF nằm trong một chiến lược đầu tư bao quát hơn gồm 38 ưu tiên đầu tư chia thành 11 nhóm định hướng chiến lược. Chiến lược này tạo nên nền tảng của quá trình đầu tư có điều phối do CEPF và các nhà tài trợ khác có chung mối quan tâm hỗ trợ công tác bảo tồn do các tổ chức dân sự thực hiện.

Định hướng chiến lược và Ưu tiên đầu tư của CEPF ở điểm nóng Indo-Burma

Định hướng chiến lược	Ưu tiên đầu tư
1. Bảo vệ các loài ưu tiên bị đe dọa toàn cầu bằng cách giảm thiểu các mối đe dọa chính	1.1 Chuyển đổi các hoạt động thử nghiệm tới các quần thể chính của loài ưu tiên thành các chương trình bảo tồn lâu dài
	1.2 Xây dựng phương pháp tiếp cận khả thi nhất cho việc bảo tồn các loài nước ngọt đặc hữu hoặc bị đe dọa nghiêm trọng
	1.3 Tiến hành nghiên cứu các loài bị đe dọa toàn cầu và đang cần hoàn thiện thêm thông tin về tình trạng và sự phân bố của chúng.
	1.4 Hỗ trợ các nguồn tài trợ sẵn có trở thành các công cụ hiệu quả nhằm bảo tồn các loài ưu tiên trong điểm nóng
2. Thực hiện các sáng kiến nhằm đối phó với nạn buôn bán và tiêu thụ trái phép động thực vật hoang dã	2.1 Hỗ trợ các cơ quan thực thi pháp luật bóc gỡ các đường dây buôn bán động thực vật bằng cách giới thiệu cho họ các mô hình hiệu quả nhất trong điều tra và cung cấp tin.
	2.2 Điều phối sự hợp tác giữa các cơ quan thực thi pháp luật và các đơn vị không truyền thống nhằm giảm thiểu việc buôn bán động thực vật hoang dã qua biên giới.

Định hướng chiến lược	Ưu tiên đầu tư
	<p>2.3 Hợp tác với các tổ chức tư nhân có chọn lọc để khuyến khích áp dụng hạn chế tự nguyện việc vận chuyển, buôn bán và tiêu thụ động thực vật hoang dã</p> <p>2.4 Hỗ trợ các chiến dịch, tiếp thị xã hội, đường dây nóng và các chương trình truyền thông dài hạn khác nhằm giảm thiểu nhu cầu về động thực vật hoang dã và nâng cao sự ủng hộ của công chúng tới việc thực thi pháp luật đối với động thực vật hoang dã.</p>
<p>4. Tạo điều kiện cho các cộng đồng địa phương tham gia vào công tác bảo tồn và quản lý các khu vực đa dạng sinh học chính được ưu tiên</p>	<p>4.1 Nâng cao nhận thức về pháp luật bảo tồn đa dạng sinh học cho các nhóm đối tượng mục tiêu tại các điểm ưu tiên</p> <p>4.2 Thử nghiệm và mở rộng mô hình rừng cộng đồng, làng chài cộng đồng và khu vực bảo vệ do cộng đồng quản lý</p> <p>4.3 Xây dựng mô hình cùng quản lý cho các khu bảo tồn chính thức cho phép cộng đồng địa phương tham gia vào tất cả các mức độ quản lý</p> <p>4.4 Tiến hành phân tích khoảng trống các khu vực đa dạng sinh học quan trọng ở Myanmar và ủng hộ việc mở rộng hệ thống các khu vực bảo tồn theo mô hình dựa vào cộng đồng</p>
<p>6. Lôi kéo sự tham gia của các bên chủ chốt vào việc đưa mục tiêu đa dạng sinh học, cộng đồng và sinh kế vào quy hoạch phát triển trong các hành lang ưu tiên</p>	<p>6.1 Hỗ trợ nỗ lực của các tổ chức dân sự trong việc phân tích chính sách phát triển, lập kế hoạch và chương trình, đánh giá ảnh hưởng của chúng tới đa dạng sinh học, cộng đồng và sinh kế và đề xuất các phương án phát triển thay thế và áp dụng các biện pháp giảm thiểu khi cần thiết</p> <p>6.2 Lồng ghép giá trị lợi ích của hệ sinh thái và đa dạng sinh học của các hành lang ưu tiên vào quy hoạch phát triển và sử dụng đất ở tất cả các cấp</p> <p>6.3 Xây dựng quy ước và dự án điểm về phục hồi sinh thái giúp cải thiện việc bảo vệ đa dạng sinh học của các chương trình lâm nghiệp quốc gia</p> <p>6.4 Lôi kéo giới truyền thông nhập cuộc như là một biện pháp để nâng cao nhận thức và đưa tin về các cuộc tranh luận công khai các vấn đề môi trường</p>
<p>8. Nâng cao năng lực cho các tổ chức dân sự hoạt động trong lĩnh vực đa dạng sinh học, cộng đồng và sinh kế ở cấp khu vực, quốc gia, vùng miền và địa phương</p>	<p>8.1 Hỗ trợ các hoạt động kết nối cho phép các tổ chức dân sự hành động ngăn chặn các mối đe dọa chính và phát sinh mới</p> <p>8.2 Cung cấp nguồn hỗ trợ chính trong việc phát triển tổ chức của các tổ chức xã hội dân sự trong nước</p> <p>8.3 Thiết lập các hình thức trao đổi nhằm giúp các tình nguyện viên đáp ứng được nhu cầu đào tạo của các tổ chức xã hội dân sự</p>
<p>11. Cung cấp sự lãnh đạo chiến lược và điều phối hiệu quả các</p>	<p>11.1 Khởi động, điều phối quá trình và quy tắc tài trợ dự án của CEPF nhằm đảm bảo việc thực hiện có hiệu quả chiến lược đầu tư trong toàn bộ điểm nóng</p>

Định hướng chiến lược	Ưu tiên đầu tư
đầu tư của CEPF thông qua một nhóm thực hiện cấp vùng	11.2 Xây dựng được một nền tảng rộng lớn bao gồm các nhóm thuộc xã hội dân sự hoạt động vượt qua các danh giới về thể chế và chính trị để cùng đạt được các mục tiêu bảo tồn chung được nêu ra trong bản mô tả sơ lược hệ sinh thái này.

Lưu ý: để thuận lợi trong việc tra cứu ngược, việc đánh số các định hướng chiến lược và ưu tiên đầu tư trong danh mục khoảng trống đầu tư của CEPF nói trên (6 định hướng chiến lược) sẽ tuân theo cách đánh số của chiến lược tổng thể (11 định hướng chiến lược).

Kết luận

Xét về tính đa dạng và đặc hữu loài, điểm nóng Indo-Burma là một trong những khu vực quan trọng về đa dạng sinh học bậc nhất trên thế giới. Do áp lực dân số đông, phát triển kinh tế nhanh và sự thay đổi về hình thức tiêu thụ, các hệ sinh thái tự nhiên trong khu vực này đang bị đặt dưới áp lực ngày càng tăng. Từ khi nhận được sự chú ý của cộng đồng bảo tồn trong những năm 90, tình hình phát triển chính trị trong khu vực đã tạo điều kiện cho dòng chảy hỗ trợ phát triển từ nước ngoài tăng lên, hầu hết các quốc gia đã được hưởng lợi từ các khoản đầu tư bảo tồn lớn, đặc biệt đối với các chính phủ và tổ chức phi chính phủ quốc tế. Tác dụng của các khoản đầu tư này bao gồm cả việc mở rộng các vùng được (hoặc ít nhất được đề xuất) bảo vệ chính thức và sự phát triển của các chiến lược bảo tồn được chứng minh có hiệu quả dù ở mức độ còn hạn chế.

Tuy nhiên trong những năm gần đây đã có sự giảm sút số lượng đầu tư trong lĩnh vực bảo tồn đa dạng sinh học vì các nhà tài trợ đã chuyển sự chú ý tới các vấn đề khác (đáng chú ý nhất là biến đổi khí hậu) hoặc cùng rút ra khỏi khu vực. Cùng lúc đó, các điều kiện kinh tế chính trị thay đổi đã thúc đẩy đầu tư tư nhân nhiều hơn vào lĩnh vực thủy điện, công nghiệp, nông nghiệp, khai thác mỏ và các ngành công nghiệp khác với nguy cơ gây ra ảnh hưởng tiêu cực tới môi trường lớn hơn nữa. Trong khi xu hướng này thể hiện thách thức cho bảo tồn lớn hơn bao giờ hết, một sự phát triển mang tính tích cực là sự lớn mạnh của các nhóm xã hội dân sự hoạt động trong lĩnh vực bảo tồn đa dạng sinh học và các vấn đề liên quan đến phát triển bền vững, giảm nghèo và công bằng xã hội.

Sự xuất hiện của các nhóm này là cơ hội cho CEPF và các nhà tài trợ khác tiếp tục ủng hộ sự liên kết xã hội dân sự từ các tổ chức phi chính phủ quốc tế tới các tổ chức dựa vào cộng đồng và để xây dựng chương trình tài trợ tích hợp nhằm giải quyết các thách thức bảo tồn lớn từ nhiều góc độ khác nhau. Chiến lược đầu tư chia sẻ xây dựng trong Bản mô tả sơ lược hệ sinh thái này là nền tảng cho kiểu phát triển liên kết và cần khuyến khích ở mức địa phương, quốc gia và khu vực. Chiến lược đầu tư mang tính tham vọng và thể hiện mức độ thách thức cho bảo tồn đang đặt ra cho khu vực Indo-Burma. Sẽ là không thực tế nếu cho rằng các thách thức này có thể được giải quyết trong vòng 5 năm tới. Nhưng bằng cách xây dựng đầu tư chiến lược cho xã hội dân sự, CEPF có thể đặt nền móng của năng lực, kiến thức và mô hình tốt để thực hiện các phương pháp hiệu quả hơn cho một xu hướng bảo tồn sâu sắc, rộng hơn và mạnh mẽ hơn.